

BARNEOMBUDET

Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref:	Vår ref:	Saksbeh:	Arkivkode:	Dato:
	12/00369-3	Thomas Wrigglesworth	008;O;KFM	10.5.2012

Svar på høring - NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning

Dette er et høringssvar til en Norsk Offentlig Utredning (NOU) ved navn *Ungdom, makt og medvirkning* med nummer 2011:20. Barneombudet ble den 3. februar 2012 invitert av Barne-, likestillings- og diskrimineringsdepartementet (BLD) til å kommentere denne NOUens innhold.

Barneombudet er glad for at regjeringen høsten 2010 satte ned et utvalg som skulle gjennomgå spørsmål om ungdoms makt og deltakelse i samfunnet. Som departementet er kjent med, har Barneombudet gjentatte ganger tatt til orde for at ungdoms deltakelse i samfunnet burde utredes gjennom en forpliktende NOU. Barneombudet har gitt utvalget innspill både muntlig og skriftlig, og nå er vi glade for at vi har kommet dit at vi kan kommentere på utvalgets innstilling som ble overlevert til Barne- og likestillingsminister Audun Lysbakken den 13. desember 2011.

Kort om Barneombudet og dette høringssvaret

Barneombudet har en egen lov og instruks som sier at vi skal jobbe for at barn og unges behov, rettigheter og interesser skal bli tatt godt nok hensyn til på alle områder i samfunnet. Barneombudet skal foreslå tiltak som er bra for barn, og vi skal spesielt følge opp FNs barnekonvensjon.

Det er derfor spesielt Artikkel 12 i barnekonvensjonen Barneombudet har i tankene når vi skal foreslå, kommentere eller mene noe om tiltak som handler om barn og unge og medvirkning. Det gjelder også for dette høringssvaret.

Vi vil fra nå av skrive «utvalget» når vi mener de som har skrevet NOUen vi kommenterer på. NOUen vil vi kalle «utredningen». Vi har ellers forsøkt å skrive så tydelig som vi kan, selv om vi flere ganger har nok har falt for fristelsen for å bruke ord og begreper som kan være vanskelige. Dette har vi gjort slik at ungdom i målgruppen lettere skal forstå innholdet i dette høringssvaret.

Barneombudet har valgt å kommentere alle kapitlene i utredningen fra og med kapittel 2. Men som leseren vil oppdage, har vi flest kommentarer til kapittel 3, 5, 6 og 9.

2. Utvalgets mandat, sammensetning og arbeid

Mandat

Utvalget fikk med seg et godt mandat for utredningen. Barneombudet skulle likevel gjerne sett at det ble tydelig i mandatet at utvalgets rapport burde skrives på en måte som gjør den språklig lett tilgjengelig for alle, og spesielt ungdom fra 12 år, som er de yngste som faller inn under utvalgets mandat. Barneombudet har fått innspill fra ungdom som synes at språket og begrepene som brukes av utvalget er vanskelige å forstå. I mandatet gir BLD eksempler på ulike metoder som utvalget bør se nærmere på. Her nevnes deltakende budsjettering, innbyggerinitiativ, høringer og ulike innflytelsesorgan. Vi ser at det hovedsakelig er det siste elementet som har blitt utredet, og vi har savnet mer om andre metoder. Barneombudet har ellers ingen spesielle kommentarer knyttet til selve mandatet.

Sammensetning

Barneombudet har fått innspill fra ungdom og fagmiljøer som stiller spørsmål ved den geografiske og faglige sammensetningen av utvalget. En stor prosentdel av utvalgets medlemmer kommer fra Oslo og Bergen. Dette er dumt, da det finnes mye god kompetanse på barn og unges medvirkning også i andre landsdeler. Barneombudet hadde også forventet at utvalget hadde funnet plass til flere ungdommer i alderen 12-18, da disse ville vært høyst relevante for utvalgets arbeidsområder. Barneombudet vil også peke på svakheten i at utvalget tilsynelatende ikke har medlemmer med erfaring fra den konsultative kanalen som utvalget vier mye oppmerksomhet i kapittel 5¹. Det kan virke som om forsknings- og organisasjonsmiljøer har fått mye, og kanskje for stor plass i utvalget.

Utvalgets arbeid

Utvalget har hatt uvanlig kort tidsfrist på å levere utredningen. Når man ser hvor stort område utvalget skal dekke, er det klart at tidsaspektet er en svakhet for utvalgets arbeid og konklusjoner.

Barneombudet er først og fremst skuffet over manglende involvering av ungdom i utvalgets arbeid. Noen av utvalgets medlemmer har gjennomført en workshop helt på slutten av utvalgets arbeid. Vi mener at dette ikke er nok. Det er spesielt at en utredning som skal handle om ungdom, makt og deltakelse i svært liten grad konsulterer ungdom. Det er spesielt svakt at ungdom (og voksne) med erfaring fra den konsultative kanalen (ungdomsråd etc.) i liten eller ingen grad har blitt involvert i utvalgets arbeid. Prosessen rundt utvalgets arbeid kunne med fordel vært mer inkluderende, til tross for at dette selvsagt er krevende. Barneombudet opplever dessverre at mange unge som det kunne vært naturlig for utvalget å snakke med, nå ikke har noe forhold til utredningens innhold. Dette er en stor svakhet.

Utvalget skal for øvrig ha ros for å ha bestilt forskning som er god og nyttig.

3. Skolens demokratioppdrag

Barneombudet er glad for at utvalget vier et viktig kapittel i utredningen til skolens demokratioppdrag til tross for at dette ikke er tydelig nevnt i utvalgets mandat. Man kan vanskelig snakke om makt- og demokratiforståelse på noe felt, uten at man ser det i

---

¹ Den konsultative kanalen er i denne sammenheng Ungdomsråd og andre formaliserte medvirkningsorganer for ungdom. Den konsultative kanalen blir, når vi snakker om ungdom og makt, ofte nevnt som et alternativ til partikanalen (ungdomspartier), Organisasjonskanalen (Barne- og ungdomsorganisasjoner) og aksjonskanalen (enkeltaksjoner).

sammenheng med det som skjer på skolen. Som utvalget påpeker er det gjennom

systematisk innsats i skolen at en best kan legge til rette for mer og bedre demokrati i samfunnet.

Barneombudets kommentarer til dette kapitlet må sees i sammenheng med vår høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementet om «Valgfag og tid til elevrådsrelatert arbeid»².

Om elevmedvirkning og demokratiopplæring

Elever har rett til elevmedvirkning. Elevene skal kunne representere og/eller bli representert i et elevråd (opplæringsloven). Elevene skal individuelt få delta i planlegging, gjennomføring og evaluering av egen undervisning (Prinsipper for opplæringen/læreplanverket for kunnskapsløftet).

Det blir gjentatte ganger trukket frem at norske elever har demokratiforståelse i verdensklasse. Det er likevel uklart hvor godt internasjonale undersøkelser som ICCS og Civic faktisk måler deltakelse og innflytelse³. Elevundersøkelsen gir også utydelige svar om medvirkning. Oxford Research, som gjennomfører Elevundersøkelsen, har for eksempel uttrykt at spørsmålene som gjelder elevmedvirkning har forbedringspotensial⁴.

Barneombudet opplever at elevmedvirkningen i den norske skolen er tilfeldig og planløs. Vi vet at elevrådenes funksjon og rolle er helt avhengig av kvaliteten på inkluderingen i skolens styringsstrukturer. Men realiteten er ofte at skolene har lite tro på at elevene kan ha en rolle i skolens drift og styre, noe som igjen gir elevrådsarbeid liten status⁵.

På samme måte er demokratiopplæringen også mangelfull. Forskere som Kjetil Børhaug har pekt på at undervisningen i demokrati er konservativ, og at den handler mest om valg⁶. Dette blir bekreftet av Heidi Biseth, som har pekt på læreres manglende interesse for å praktisere demokratiundervisning⁷.

Barneombudet stiller seg bak Heldal Stray, som skriver at demokratiopplæringen bør gjenspeile læring *om, for og gjennom* demokrati. Dette blir beskrevet som *om* (klassisk demokratiundervisning), *for* (stimulere til kritisk tenkning) og *gjennom* (delta i skoledemokratiet)⁸. Barneombudet ser dette som helt nødvendig for at elevene skal oppnå en god demokratisk forståelse og plattform for andre medvirkningskanaler som utvalget også behandler.

I lys av dette, er det etter Barneombudet syn betenkelig at Kunnskapsdepartementet har valgt å fjerne det eneste faget som, til tross for at det hadde åpenbare svakheter, helt konkret har forsøkt å sette fokus på elevdemokratiet. Samtidig er det gledelig at utvalget foreslår oppstart av et eget demokratifag i skolen. Barneombudet støtter argumentasjonen og bakgrunnen for forslaget helhjertet.

Barneombudet vil altså rose og støtte opp om utvalgets konklusjoner og forslag til tiltak i

---

² <http://barneombudet.no/horingssvar/2012/elevradvalgag>

³ NOU 2011:20

⁴ Backe-Hansen, E. (2010): "Skolen som arena for demokrati og medvirkning blant elevene?", i Kjørholt (red)Universitetsforlaget

⁵ Sintef (2009): "Tid for elevmedvirkning? En undersøkelse av elevrådsarbeid i ungdomskoler og videregående skoler." www.sintef.no

⁶ NOU 2011:20

⁷ Biseth, H."Sviker demokratiopplæringen" <http://www.forskning.no/artikler/2010/desember/274195>

⁸ NOU 2011:20

kapittel 3 om skolens demokratioppdrag, og vi har bare noen kommentarer der vi er uenige i utvalgets konklusjon, men mest av alt kommentarer til tema som vi støtter, eller til tema som utvalget ikke har behandlet.

Kommentarer og tilleggspunkter til kapittel 3

Fraværsregistrering

Barneombudet støtter utvalgets argumentasjon og forslag om å øke antall fraværsdager fra 10 til 20 dager. Her vil vi forøvrig, som også utvalget har gjort, vise til vårt høringsvar om dette fra 2010⁹.

Insentiver for deltakelse

Barneombudet forstår at vårt forslag om belønning for deltakelse i skolen er omstridt¹⁰. Vi har foreslått at departementet vurderer å innføre et system som gir fordeler til elever som påtar seg politiske verv og samfunnsoppgaver, for eksempel gjennom økt poeng ved opptak vil universitet og høyskoler. Noen mener at det kan, som utvalget velger å se det, heve terskelen for å delta for såkalte «ressurssvake» elever. Barneombudet ønsker å fokusere på at det skal være en belønning å delta i samfunnet. Vi har stor tro på at ekstra oppmerksomhet vil kunne bidra til at flere ønsker å engasjere seg. Det å bidra har en stor verdi for flere enn en selv, og det mener Barneombudet bør løftes frem. Barneombudet registrerer at også Elevorganisasjonen har samme oppfatning.

Ressurssenter for medvirkning i skolen

Det er Barneombudets klare oppfatning at medvirkning i skolen krever ekstra innsats av spesielt lærere og skoleledelse. Til tross for dette, er ikke kunnskap om medvirkning noe som er tilgjengelig for alle. Barneombudet støtter utvalgets forslag om at dette må inn som en modul i lærerutdanningen, og at det bør tilbys etterutdanning for dem som arbeider som lærere nå. Barneombudet har tidligere tatt til orde for at det blir opprettet et ressurscenter for medvirkning i skolen (Innspill til NOU 2011:20). Senter for IKT i Utdanningen kan i så fall være en god inspirasjonskilde. Et slikt senter vil kunne være en ressurs både for lærere (og elever) innenfor det formelle elevdemokratiet, og i klasserommet. Riktig og god medvirkning er helt avgjørende for et fullverdig skoleløp. Likevel undervurderes det som ferdighet i skolen, og er med på å begrense elevers potensialer som deltakere i samfunnet og skoler som kunnskapssentre for god medvirkning. Et slikt ressurscenter kan også løse noen av de oppgavene som Elevorganisasjonen har etterlyst i en kompetansebank for elevdemokrati¹¹. Barneombudet vil derfor foreslå at et slikt ressurscenter utredes videre av de rette myndighetene.

Skolevalg

Det er viktig at skolevalg ikke blir det eneste tiltaket skolene gjør i forbindelse med demokratiopplæring og valg. Skolevalg må sees i sammenheng med en større demokratiundervisning, og være med å gi en stor og bred forståelse av demokratiet. Barneombudet opplever at noen skoler har skolevalg, og derfor dropper annen demokratiundervisning. Dette er ikke en god løsning. Barneombudet har i tillegg opplevd at skolevalg i enkelte tilfeller har vært preget av useriøs meningsutveksling og har vært i for stor grad preget av «show». Politikk trenger ikke være kjedelig, men å tøyse bort muligheten for ungdom å få innsikt i politikk ligger ikke til skolens opplæringsansvar. Barneombudet forventer at flere skoler bruker skolevalg konstruktivt.

Elever og ansettelse av lærere

---

⁹ <http://barneombudet.no/horingsutt6/2010/horing-om-1/>

¹⁰ Ibid.

¹¹ Høringsavsvr til NOU 2011:20 fra Elevorganisasjonen.

Barneombudet har tatt til orde for at elever i større grad kan bidra i ansettelse av nye lærere. Dette ble også gitt i innspillsform til utvalget i september 2011. Barnekonvensjonens artikkel 12 gir alle barn og unge rett til å si sin mening i alle saker som angår dem. Elevers rett til

medvirkning i skolen er i tillegg regulert gjennom bestemmelsene om elevråd, og elevenes deltagelse i samarbeidsutvalget (grunnskole), skoleutvalget (videregående) og i skolemiljøutvalget (grunnskole og videregående). Etter Barneombudets syn har skolene allerede mulighet til å gjennomføre dette med dagens lovverk.

Elevene skal bidra i prosessen, ikke ta avgjørelsene alene. Elever som opplever å bli tatt på alvor av skoleledelsen, vil føle større samhold og medansvar overfor skolen og lærerne. Barneombudet opplever likevel at det er ytterst få skoler som tar med elever i ansettelsesprosesser.

Elevers medvirkning i arbeidet med skolemiljø

Barneombudet hadde ønsket at elevers medvirkning i arbeidet med et godt fysisk og psykisk skolemiljø også ble viet mer oppmerksomhet i utredningen. For at skolene skal oppnå alle elevers rett til et godt skolemiljø etter kapittel 9A i opplæringsloven, er det av avgjørende betydning at skolene skjerper arbeidet med å involvere elevene i dette arbeidet. Skolenes arbeid med skolemiljøutvalg synes å ha store rom for forbedringer. I forbindelse med skolemiljøutvalg ønsker Barneombudet også at det i loven skal fremstå med et klarere og tydeligere mandat.

Elevombud

Nesten alle fylker har i dag et elevombud som skal være bindeledd mellom elever, skole, administrasjon og politikere. Denne ordningen kan bli enda bedre kjent, men det er Barneombudets oppfatning at den fungerer godt. Barneombudet vil her ta til orde for at elevombud i tillegg til å virke i fylket, også bør innføres i grunnskolen.

Lokale strategier for elevmedvirkning

Elevorganisasjonen har tatt til orde for det de har kalt «lokale strategier for elevmedvirkning». Dette er et godt forslag som har mye for seg. Elevorganisasjonen ønsker å forplikte skolene til å utforme strategier for sitt arbeid med elevmedbestemmelse, og ved å stille krav til at elevene aktivt tar del i dette arbeidet. Barneombudet mener det er klokt å lytte til Elevorganisasjonens forslag, og vi støtter dette.

Aktiv skolestart

Elevorganisasjonen har blant annet foreslått at alle elever ved skolestart skal få grundig opplæring i hvordan de kan påvirke både administrative og pedagogiske avgjørelser. De foreslår å gjøre «Aktiv skolestart» obligatorisk, og viser til gode erfaringer fra for eksempel Hordaland. Barneombudet er enig at det er nyttig med et opplæringsopplegg som tar sikte på å styrke elevenes kompetanse innen medvirkning og demokratisk beredskap. Dette kan sees i sammenheng med forslaget om lokale strategier for elevmedvirkning. Fordelen med dette er at det ettertrykkelig blir informert om hvordan elever kan få oppfylt sine rettigheter på området, og følgelig hvilke virkemidler eleven har (og eventuelt ikke har), og at dette får større oppmerksomhet før skoleåret begynner for fullt.

4. Organisasjonskanalen

Organisasjoner er på mange måter samfunnets lim. Organisasjonsretten er i tillegg en sterk rett alle barn og unge har etter barnekonvensjonens artikkel 16.

Barneombudet møter mange organisasjoner hvert år, både med og uten barn og unge, og er imponert over mangfoldet og spisskompetansen til mange av disse aktørene. Spesielt barne-

og ungdomsorganisasjoner som inkluderer yngre barn og unge i sitt arbeid, bør løftes frem i denne sammenhengen. Vårt inntrykk er at det finnes mye kompetanse på feltet. Her skal paraplyorganisasjoner som blant annet Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) ha mye ros og ære for å ha jobbet godt med organisasjonsutvikling over tid.

Barneombudet deler utvalgets syn på at en må jobbe for en jevnere sosial fordeling blant medlemmer i barne- og ungdomsorganisasjoner, samt tiltakene utvalget foreslår. Barneombudet synes likevel det er underlig at utvalget i så stor grad godtar «ressurssterk eliteungdom» i organisasjonskanalen når det ikke i like stor grad kan godtas i den konsultative kanalen, dette blir forklart nærmere i kommentarene til kapittel 5.

Vi ønsker også at organisasjonene i større grad bidrar inn i arbeidet i den konsultative kanalen, og støtter utvalgets konklusjon om at det bør etableres lokale samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjonene. Vi savner forøvrig at utvalget har utredet BUR-samarbeidet,¹² som er aktive i en rekke norske fylker, og hvordan dette samarbeidet fungerer.

Barneombudet har ingen flere kommentarer til dette kapitlet.

5. Myndighetsinitierte ordninger for medvirkning

I kapittel 5 tar utvalget i hovedsak for seg medvirkningstiltak som i kan gis fellesbetegnelsen «den konsultative kanal», da spesielt knyttet til medvirkningsorgan på kommunenivå.

Barneombudet er enig med utvalget i at ungdomsråd og andre formaliserte medvirkningsorganer ikke nødvendigvis gir ungdom makt og innflytelse, og at man må strekke seg etter å finne ordninger som gir ungdom reell innflytelse over saker og politikkfelt.

Barneombudet ønsker utvalgets forslag om formalisering og nasjonale retningslinjer for ungdomsråd på kommunenivå velkommen, og vi er glade for at utvalget i tillegg ser verdien av også å innføre mer saksorienterte deltakelsesmetoder, som for eksempel Barneombudets metoder for ekspertgrupper og ekspertmøter.

Barneombudet er likevel skuffet over at utvalget ikke ser verdien av også å trekke inn regionale og nasjonal medvirkningsorganer i sitt forslag om formalisering, og at man ikke ser hele potensialet til den konsultative kanalen. Barneombudet er overrasket over en rekke av utvalgets konklusjoner i kapittel 5, om myndighetsinitierte ordninger for medvirkning og vil peke på det i resten av våre kommentarer til dette kapitlet.

Om formalisering av ungdomsråd

Organisasjoner har per definisjon et stort fortrinn overfor ungdomsråd. Organisasjoner har et tydelig hierarki, med klare definerte roller og handlingsmønstre. Det er stor verdi i dette for de som er med. Det er bra for organisasjonens formål, og har en tilleggsdimensjon i at en kan lære om demokratiske virkemidler. Ikke minst kan man kopiere en organisasjonsform og

---

¹² <http://www.lnu.no/org/bur/>

overføre kunnskapen til andre organisasjoner andre steder i landet, eller andre steder i verden. Men organisasjonene er først og fremst interesseorganisasjoner med en vedtatt politikk. I tillegg er ofte alderssammensetningen i de sentrale ledd snarere over 20 år enn under 18 år.

Som utvalget også påpeker, er ungdomsrådene ofte uoversiktlige i struktur, i involvering i politikkkutforming, og i innflytelse lokalt. Derfor har barneombudet tatt til orde for en formalisering av ungdomsråd, med en klarere struktur. Dette vil kunne bidra til at flere kommuner blir bevisste på hvordan ungdom får medvirke i kommunale prosesser, og vil kunne gjøre det lettere å avsløre der medvirkning ikke fungerer. Barneombudet er begeistret for at utvalget har kommet med samme konklusjon, og støtter dette helhjertet. Detaljene rundt formaliserte retningslinjer kan og bør utdypes senere ved en omfattende konsulteringsrunde. Her er det heldigvis mange med høy kompetanse med ungdom i den konsultative kanalen som kan bidra. Både ungdom selv, lokalpolitikere, administrasjon og ikke minst de mange sekretærene for de ulike medvirkningsorganene for ungdom.

Regionale og nasjonale medvirkningsorganer

Utvalget overser derimot behovet for regionale og nasjonale medvirkningsorgan, og bommer fullstendig når de beskriver Barneombudets ungdomspanel som et nasjonalt medvirkningsorgan. Vårt ungdomspanel gir Barneombudet råd om vårt arbeid, og er ikke et nasjonalt medvirkningsorgan.

Hvis utvalget hadde konsultert ungdommer fra den konsultative kanalen, er det stor sannsynlighet for at de ville fått innsikt i det sterke ønsket om en større sammenheng mellom det lokale, regionale og nasjonale påvirkningsklimaet.

Regionale ungdomsråd

Ungdom med erfaring fra medvirkningsorganer på regionalt nivå vil nok finne det underlig at utvalget har viet så lite plass til deres form for medvirkningsorganer, med tanke på alle de sakene som er av stor relevans for ungdom. Etter Barnombudets mening er det for stor variasjon i måten barn og unges medvirkning blir ivaretatt på fylkeskommunalt nivå, og det er et område som har like stort behov for formaliserte retningslinjer som ungdomsråd på kommunenivå.

Nasjonale medvirkningsorgan

Presisering: Utvalget nevner Barneombudets ungdomspanel som et nasjonalt medvirkningsorgan. Det stemmer ikke. Barneombudets ungdomspanel er et tilfeldig sammensatt panel av ungdom med kort reisedistanse fra Oslo. Dette går tydelig frem av informasjonen på barneombudets nettside, og er for øvrig informasjon som utvalget med letthet kunne hentet inn.

Utvalget avviser videre en nasjonal dimensjon av den konsultative kanalen på bakgrunn av at det på nasjonalt nivå automatisk vil være eliteungdom som følgelig ikke kan representere norsk ungdom. I tillegg mener utvalget at dette vil kunne stå i fare for å erstatte myndighetenes kontakt med barne- og ungdomsorganisasjonene. Utvalget forklarer ikke dette nærmere.

Det er i tillegg underlig at utvalget i kapittel 4 argumenterer for at aktørene i organisasjonskanalen er elitistisk, men at ungdom i den konsultative kanalen ikke kan representere andre ungdommer fordi de er elitistiske. Dette virker noe korttenkt, og Barneombudet stiller seg spørsmålet om utvalget hadde kommet til en slik konklusjon dersom ungdom fra den konsultative kanalen var representert i utvalget. En kan jo forstå at

organisasjoner som har makt ved at de er vant til å bli hørt av myndighetene nødvendig vil ha konkurranse om den makten. Slik Barneombudet ser det er ikke dette et problem, snarere enn en styrke for all ungdom, enten de søker innflytelse gjennom organisasjoner eller den konsultative kanalen.

Representasjon – ikke en umulig oppgave

Barneombudet er altså enig med utvalget med at kommunale ungdomsråd skal følge formaliserte retningslinjer. Vi ønsker kommunale ungdomsråd som representerer flest mulig ungdom i kommunen (fra skoler, fritidsklubber, idrettslag, organisert og uorganisert ungdom etc.). De lokale ungdomsrådene jobber med kommunale saker, men diskuterer også problemstillinger for ungdom som har regionale og nasjonale løsninger. I følge utvalget må disse ungdommene altså la det stoppe med det, og eventuelt overlate problemstillingen til et politisk parti eller en barne- og ungdomsorganisasjon. Dette mener Barneombudet blir å stoppe viktig politisk påvirkning på et for lavt nivå. Ungdom som vil bruke en organisasjon vil kunne bli hindret av organisasjonens vedtatte politikk, noe de kan unngå i den konsultative kanalen. Uansett, poenget er ikke at den ene kanalen har fortrinn over den andre, men at de har forskjellige roller, og benytter forskjellige virkemidler for å nå målene sine. For noen ungdommer innebærer det å bidra i en av kanalene, mens det for andre er helt naturlig å bidra i begge.

Barneombudet ønsker, med flere, at kommunale ungdomsråd skal rekruttere ungdommer til et fylkeskommunalt medvirkningsorgan, som igjen skal sørge for representasjon på et årlig nasjonalt organ (for eksempel ungdommens storting). Målet må alltid være at representantene representerer bredt. Dette er mulig hvis en bruker de riktige verktøyene. Utvalget tar det for gitt at dette ikke kan gjennomføres, og det er for svakt. Vi mener at det ikke fungerer optimalt i dag, men at en ordning med formaliserte strukturer vil kunne virke skjerpene på medvirkningsorganer for ungdom, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det er i tillegg en stor verdi at ungdom fra den konsultative kanalen også kan få frem synspunkter nasjonalt, sammen med ungdomspartier, organisasjoner og andre aksjonformer. Barneombudet har foreslått forskjellige måter dette kan gjøres på i en erfaringsrapport fra Ungdommens nasjonalforsamling i 2010¹³.

Vi er glade for at Stortinget, på eget initiativ, har opprettet Ungdommens Storting, og vil utvikle denne delen av den konsultative kanalen. Vi vil be BLD om å følge opp arbeidet rundt Ungdommens Storting, og spesielt rundt opprettelsen av Nasjonalt Ungdomspanel (NUP), som har sitt mandat fra Ungdommens Storting 2012. For øvrig anbefaler vi departementet å lese NUP sitt høringssvar på denne NOU'en, og legge vekt på innholdet.

Ekspertgrupper

Barneombudet er meget glad for at utvalget løfter frem metodene for ekspertmøter. Det er utrolig viktig at vi har metoder for å gå direkte til kilden ved behov. Samtidig er det underlig at utvalget ikke ser ekspertgruppene i en større sammenheng. Det er også beklagelig at utvalget ikke har benyttet seg av metodene selv, for eksempel når utvalget har gjort research på den konsultative kanalen. Slik vi ser det, kan ekspertgrupper og ekspertmøter sees på som en tilleggsdimensjon til arbeidet i den konsultative kanalen.

Kompetansesenter for medvirkning

Utvalget aviser også Barneombudets og BLDs ekspertutrednings forslag om et nasjonalt kompetansesenter for medvirkning. Utvalget påpeker at det allerede finnes kompetanse hos

---

13 http://barneombudet.no/sfiles/94/83/2/file/unf2010_rapport_.pdf

blant annet Barneombudet, BLD, Redd Barna og Voksne for barn. Barneombudet tror nok at utvalget har oppfattet denne kompetansen som større enn det den er. Riktignok er disse viktige og dyktige aktører på feltet, men et kompetansesenter skal være et sted der en utelukkende jobber med å formidle, utvikle og vedlikeholde medvirkningsprosesser.

Barneombudet har *ikke* resurser til å bistå 431 kommuner i arbeidet. God medvirkning fordrer oppbygging av kompetanse og en koordinert innsats. Det er en stor svakhet at utvalget ikke ser at kompetanse er av avgjørende betydning for at medvirkningen skal bli god. Det er også bemerkelsesverdig at utvalget ikke foreslår noen konkrete tiltak for å øke den sosiale fordelingen og rekrutteringen innenfor ungdomsråd, når dette var et prioritert tiltak for organisasjonskanalen.

Mulighetene

Barneombudet er skuffet over at utvalget bidrar til ytterligere å fragmentere den konsultative kanalen med å begrense den utelukkende til kommunal virksomhet. Ungdoms makt og innflytelse har en sammenheng med regionale og nasjonale interesser, også innenfor den konsultative kanalen.

Barneombudet ser for seg at kommuner og fylker får nasjonale retningslinjer for barn og unges medvirkning, og at de i de retningslinjene også får kompetanse og mulighet til å inkorporere metodikken rundt ekspertmøter. Dette er både fornuftig og mulig, og vil ikke stå i fare for å erstatte den kontakten myndighetene har med de tradisjonelle barne- og ungdomsorganisasjonene, men være en nyttig tilleggsdimensjon. Jo flere som deler sine meninger, jo større grunnlag for å ta gode avgjørelser for barn og ungdom, det er det som bør være det viktigste perspektivet her. Et kompetansesenter for barn og unges medvirkning vil kunne være en støtte for de kommunene som trenger mer kunnskap og erfaring i å gjennomføre ungdomsråd og ekspertgrupper, og inkorporere det i kommunenes styrer på en god måte.

Andre bemerkninger

Lovfesting av ungdomsråd

Barneombudet støtter mindretallet i utvalgets argumentasjon og konklusjoner når det gjelder lovfesting av ungdomsråd.

Generell ungdomsinformasjon

Barneombudet støtter utvalgets forslag om at www.ung.no bør få en egen post på statsbudsjettet. Ung.no er en god tjeneste som har stor verdi for brukerne. Barneombudet savner imidlertid tiltak for muntlig ungdomsinformasjon, til tross for at vi oppfatter at utvalget også beskriver det som positivt. Barneombudet har i innspill til maktutredningen og overfor myndighetene tatt til orde for en nasjonal koordinering av ungdomsinformasjonskontorer, og vil opprettholde vårt ønske om dette tiltaket¹⁴.

Klart språk

Barneombudet støtter utvalget når de ber offentlig myndigheter legge bedre til rette for at ungdom skal forstå innholdet i offentlige dokumenter. Skal en delta må en ha informasjon. Dersom man informerer på en for vanskelig måte, hindrer det deltakelse. Derfor er forslaget fra utvalget om å lage ungdomsvennlige versjoner av dokumenter godt. Utvalget kunne med fordel understreket dette med å lage en ungdomsvennlig versjon av denne utredningen.

Barneombudet vil allikevel påpeke at klart språk innenfor all offentlig kommunikasjon er en forutsetning og et mål i seg selv.

Høringer

Departementer og underliggende etater og direktorater sender i sitt arbeid ut svært mange saker på høring hos relevante organisasjoner og berørte instanser. I tråd med barnekonvensjonen og den statlige kommunikasjonspolitikken, bør det i større grad legges til rette for at barn og unge kan delta i høringsrunder. Utredningsinstruksen ber instanser som sender saker på høring, om å vurdere å bruke andre måter for å sikre medvirkning fra berørte parter. Barneombudet mener denne oppfordringen i større grad bør følges av departementene. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet bør presisere i instruksen at barn og unge skal høres, og at det er tillatt med alternative former for høringssvar. Det som da het Moderniseringsdepartementet ga ut en veileder om hvordan Utredningsinstruksen skal forstås. Sett i lys av den voldsomme informasjonsteknologiske utviklingen de siste årene, der en lett kan bruke sosiale medier, video, lyd og andre virkemidler, mener Barneombudet at Utredningsinstruksen og/eller veilederen bør revideres.

Sosiale medier som informasjonskanal

Barneombudet støtter utvalget når de påpeker at myndighetene bør bli flinkere til å utnytte det potensialet som ligger i sosiale medier til å kommunisere med ungdom. En kan for eksempel se for seg at sosiale medier kan benyttes i høringer, jfr punkt over om *Høringer*.

Innbyggerinitiativ

Barneombudet savner et større fokus på de mulighetene som ligger i innbyggerinitiativ for ungdom. Det ville vært naturlig å se på hvordan innbyggerinitiativ praktiseres og kommuniseres i kommuner og fylker. I tillegg ville det, etter Barneombudets syn, vært naturlig å forslå en utvikling av former for innbyggerinitiativ sammen med en utredning om mer direkte former for mulig medvirkning. Utvalgets mandat nevner spesielt deltakende budsjettering, men Barneombudet kan ikke se at utvalget har funnet plass for denne formen for medvirkning.

6. Valgkanalen

Barneombudet jobber i all hovedsak med og for barn i alderen 0-18 år, altså innbyggere uten stemmerett. Vi mener likevel at tiden er inne for at valgkanalen beveger seg inn i barn og unges sfære. Som utvalget er kjent med, ønsker Barneombudet å senke stemmerettsalderen til 16 år. Dette vil vi utdype under.

Øke valgdeltakelsen

Barneombudet er enig med utvalget i at unges politiske deltakelse ved valg henger nøye sammen med andre former for deltakelse. Det største virkemidlet for å øke deltakelsen i valg, ligger i å gi unge en god forståelse av demokrati. Skolen har, som beskrevet i kapittel 3, en avgjørende betydning for om samfunnet klarer å involvere unge i demokratiske prosesser. Like viktig er det å tidlig utsette nye velgere for muligheten til å påvirke, derfor ønsker Barneombudet å senke stemmerettsalderen til 16 år.

Barneombudet og stemmerett for 16-åringer

Siden 2007 har Barneombudet jobbet aktivt for å påvirke Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) til å gjennomføre et forsøk med stemmerett for 16-åringer ved kommune- og fylkestingsvalg. Hjemmelen for et slikt forsøk finnes i valgloven § 15-1.

Barneombudet gjorde i heftet «Hva er vitsen? - Et hefte om stemmerett for 16-åringer», rede for årsakene til at vi ønsker en slik ordning.

Barneombudets syn er presentert i heftet og kan oppsummeres med disse punktene:

- 16- og 17-åringer er i stand til å ta rasjonelle valg og er engasjert i saker som er viktige for dem. De er modne nok.
- Demokrati skal læres på skolen. Hvis ikke skolene kan sette unge i stand til å stemme etter endte ti år med obligatorisk undervisning, er det ikke ungdommene det er noe i veien med, men skolen.
- Stemmerett for 16-åringer er god distriktspolitikk. Unge er eksperter på lokale forhold.
- Det virker andre steder. I land som Østerrike og Tyskland er erfaringene gode.
- Ved å gi stemmerett til 16-åringer tvinger vi samfunnet (og politikerne) til å fokusere mer på ungdom.
- Eldrebølgen tvinger unge til å ta ansvar for den demokratiske balansen.

Forsøket med stemmerett for 16-åringer i 2011

Forsøket med 20 kommuner og Longyearbyen lokalstyre viser at foreløpig at forsøket har vært en suksess.

De gode valgresultatene har av noen blitt forklart med at de er et resultat av en periodeeffekt. Vi forstår bekymringen, samtidig er det er litt begrensende å bruke en slik forklaringsmodell. Det forutsetter at man i et ideelt valg *ikke* skal gjøre en ekstra innsats for å informere unge velgere. Unge velgere, og spesielt de under 18, *bør* og *skal* få ekstra informasjon, nettopp for å gjøre dem best mulig i stand til å ta egne valg, slik det også fremgår av Barnekonvensjonen og generell kommentar nr 12. Vi vil med andre ord ha periodeeffekt *hver* gang det er valg. Ungdom er spesielle velgere som trenger en kickstart i demokrati som eldre og mer erfarne velgere ikke trenger i like stor grad. Se også avsnittet om offentlige myndigheter kommunikasjon med ungdom.

Barneombudet mener likevel at tallene vi har sett så langt, tyder på at 16- og 17-åringenes stemme er en positiv tilvekst til demokratiet.

Utvalgets ulike standpunkt.

Utvalget har møtt kritikk for ikke å ha konkludert på spørsmålet om stemmerett for 16-åringer, men samlet seg om tre ulike standpunkt.

Barneombudet stiller seg undrende til medlemmene *Bern, Fiske, Selle, Torgersen, Vestby og Wollebekk* sin argumentasjon om at det bør være samsvar mellom stemmerettsalder og valgbarhetsalder, og er enig med medlemmene *Berg, Dæhli, Heide, Sætherhaug og Winningah* om at det er et kunstig problem. Det er allerede en rekke unntak fra valgbarhet, og følgelig bryter dette prinsippet om at valgbarhet og stemmerett følger hverandre. Stemmerettsalder, valgbarhetsalder og myndighetsalder er i tillegg forankret i tre ulike lover.

Barneombudet er også kritisk til medlemmene *Bern, Fiske, Selle, Torgersen, Vestby og Wollebekk* sin argumentasjon om at man ikke bør senke stemmerettsgrensen ettersom stemmerett for 16-åringer ikke er en kampsak for ungdom. Både organisasjoner, politikere og ombud jobber med saker som ikke kan sees på som kampsaker for alle i gruppene vi

arbeider for

Storingsvalg eller kommunevalg?

Vi ser at medlemmene *Berg, Dæhli, Heide, Sætherhaug og Winningah* argumenterer for en universell senking av stemmeretten, mens medlemmene Andersen og Brandtzæg ønsker at

stemmeretten skal senkes til 16 år ved kommune- og fylkestingsvalget.

Barneombudet har primært jobbet for at stemmeretten skal senkes ved kommune- og fylkestingsvalg. Barneombudet har i innspill til utvalget foreslått at utvalget bør ta initiativ til en diskusjon om lavere stemmerettsalder også ved Storingsvalg¹⁵. Noen vil hevde at å gjøre forskjell på de forskjellige valgene sender signaler om at lokalpolitikk er mindre viktig enn Storingsvalg. Det er ikke Barneombudets oppfatning. For oss har det vært viktig å sette fokus på at all den politikken som behandles og bestemmes lokalt har vesentlig betydning for unges liv, og det er der det haster å involvere ungdommene.

Grovt skissert kan en si at man har følgende muligheter når en vurderer en senking av stemmeretten til 16 år:

- Stemmerett for 16-åringer ved kommune- og fylkestingsvalg uten valgbarhet
- Stemmerett for 16-åringer ved kommune- og fylkestingsvalg med valgbarhet
- Stemmerett for 16- åringer ved Storingsvalg uten valgbarhet
- Stemmerett for 16-åringer ved Storingsvalg med valgbarhet

Barneombudet kan ikke se at det finnes noen gode argumenter *mot* å la 16-åringer stemme ved kommune- og fylkestingsvalg og ved Storingsvalg. Barneombudet ønsker også primært at man også skal kunne være valgbar. Vi ser også at det er mange som står prinsippfaste på enten den ene eller andre siden.

For å være helt tydelig: For Barneombudet er det først og fremst viktig at man senker stemmerettsalderen til 16 år ved kommune og fylkestingsvalget. Vi er overbevist om at en senking vil bidra til å revitalisere unges deltakelse i samfunnet, også ved valg, og at stemmerett for 16-åringer ved lokalvalg uten valgbarhet også er en god begynnelse.

7. Digitalt medborgerskap

Barneombudet ser, i likhet med utvalget, behovet for ytterligere utrede maktpotensialet som ligger i sosiale medier. I tillegg ser Barneombudet det som viktig at man integrerer det utvalget har kalt digitalt medborgerskap i skolens demokratifag. Dette er et godt forslag, og vi støtter utvalget sine forslag til tiltak.

Barneombudet har for øvrig ingen kommentarer til kapittelet om digitalt medborgerskap.

8. Personvern i nye medier

Barneombudet støtter utvalgets konklusjoner og forslag til tiltak i kapitelet om Personvern og nye medier.

Slett meg

Barneombudet har over tid vært engasjert i driften av tjenesten www.slettmeg.no. I forbindelse med tjenesten stod i fare for nedleggelse, skrev Barneombudet to brev til Fornyings, og administrasjonsdepartementet (FAD), der vi uttrykte vår bekymring for tjenestens fremtid¹⁶. Vi fikk ikke noen gode svar. Barneombudet har vært spesielt bekymret for at det fra regjeringens side ikke har vært interesse for å finansiere tjenesten. Barneombudet stiller spørsmål ved regjeringens budsjettering dersom slettmeg.nos beskjedne kostnad setter stopper for en tjeneste som er til hjelp for så mange barn og unge (og voksne).

Etter at tjenesten er overtatt av Norsis, er vi glade for at slettmeg.no fortsatt er til hjelp for publikum. Vi er allikevel bekymret for signaler fra Norsis om at de på sikt vil være avhengig av eksterne midler. I verste fall rapporterer Norsis om at tjenesten må finansieres gjennom reklame eller betaling. Dette er ikke en god løsning.

Barneombudet støtter følgelig utvalgets konklusjon om at slettmeg.no bør få egen post på statsbudsjettet, og at det bør videreføres i den formen det har hatt under Datatilsynet.

Barneombudet har for øvrig ingen videre kommentarer til dette kapitlet.

9. Unge under offentlig omsorg

Barn under offentlig omsorg

Medvirkning for barn under offentlig omsorg, både for barn som er i barnevernet og asylsøkere, er svært viktig, og vi vil berømme utvalget for å trekke dette frem.

Vi vil likevel bemerke at vi mener at flere av temaene er noe mangelfullt gjort rede for, og at det er vanskelig å ta stilling til forslagene uten å se det i sammenheng med det som kommer som forslag til endringer i barnevernet i barnevernløftet. Vi forutsetter at forslagene som er behandlet i denne NOUen vil behandles videre i de høringene som er planlagt.

Medvirkning i barnevernet

Utvalget peker på betydningen av kompetanse i barnevernet om betydningen av medvirkning, og også at barn og unges meninger må inn i saksdokumentene. Vi er enige i dette. I tillegg er vi opptatt av at barnevernet bør snakke med alle barn når undersøkelser blir gjort. De eneste unntakene er der barnet enten ikke selv ønsker å snakke med barnevernet, eller når det ut fra alder og utvikling ikke er i stand til å uttrykke seg. Dette er grunnleggende for at barnet skal oppleve å bli tatt på alvor, samtidig som samtalen med barnet er en svært viktig informasjonskilde for at barnevernet skal kunne fatte gode beslutninger. Selv om det kan være gode grunner til at foreldrene er til stede når barnevernet snakker med barna, bør den klare hovedregelen være at barnevernet snakker med barna alene.

Erfaringskonsulenter og tillitspersoner

16

<http://barneombudet.no/brev/2011/videredriftavslettmeg/> og <http://barneombudet.no/brev/2011/slettmeg/>

Når det gjelder forslagene om å innføre en ordning med erfaringskonsulenter, og at alle barn og unge som er i barnevernet skal få en tillitsperson, kan dette ha mye for seg. Vi mener imidlertid at dette ikke kan behandles isolert uten å se på hvordan man skal skaffe tilsynsfører til alle barn i fosterhjem, og hvorvidt tilsynet av barn i fosterhjem skal overføres til fylkesmennene, som departementet har gitt uttrykk for at de ønsker å se nærmere på. Vi

har lenge vært bekymret for at tilsynsførere i barnevernet ikke får tilstrekkelig med opplæring i hva deres rolle er, og kompetanse til å utføre oppdraget. Vi savner derfor en beskrivelse av hva slags rolle, myndighet og kompetanse erfaringskonsulentene og tillitspersonene skal ha. Vi avventer med å ta stilling til forslagene om ordningen med erfaringskonsulenter og tillitspersoner før vi vet mer hva det dreier seg om.

Familieråd

Utvalget foreslår også å institusjonalisere bruken av familieråd. Det står imidlertid ikke hva utvalget mener med dette. Vi mener at familieråd kan være et godt tiltak for mange barn, men at det også vil være noen familier der det ikke fungerer. Vi ønsker oss mer informasjon om hva institusjonalisering av familieråd innebærer før vi tar stilling til forslaget. Eksempelvis om det betyr at en skal ta det i bruk overfor alle barn, eller om det skal gjøres til et fast tilgjengelig tiltak på alle barnevernkontorer der en vurderer i hvert enkelt tilfelle om barnet kan ha behov for tiltaket.

Ettervern

Utvalget peker på at det er viktig at det settes inn tilstrekkelige ressurser slik man oppfyller intensjonene i det nye rundskrevet fra 2011 om ettervern. Videre at det bør settes av midler til forskning slik at det framskaffes kunnskap om hva slags ettervern som gir det beste utgangspunktet. Vi støtter disse forslagene.

Vi mottar fremdeles henvendelser om ungdom som har behov for tiltak fra barnevernet, men som får avslag fordi de nærmer seg 18 år. Vår oppfatning er at det varierer hvordan barneverntjenestene tolker de nye endringene. Vi mener at det er nødvendig å innhente erfaringer om hvordan barnevernet praktiserer disse.

Samtykke

Det er interessant at utvalget drøfter hvorvidt lovreglene skal stille opp en fast aldersgrense for når barnets selvbestemmelsesrett eller medvirkningsrett skal inntre. Her er det innhentet mange gode argumenter både for og imot. Som utvalget peker på, vil flere av spørsmålene kreve nærmere utredning. Vi håper departementet velger å utrede spørsmålene nærmere, og se på hvorvidt det bør gjøres endringer på dette feltet i forbindelse med endringene i barnevernløftet.

Tilsyn med barnevernsinstitusjonene

Utvalget er opptatt av hvordan det skal legges til rette for at barn og unge skal bruke tilsynet som en anledning til å få endret på forhold de opplever som problematiske. Videre at tilsynsordningen bør styrkes og endres. Det blir foreslått at tillitspersonene kan være bindeleddet mellom barnet og tilsynsmyndighetene, og at tilsynet som et minimum bør fordobles.

Vi mener også at det er svært viktig at tilsynet styrkes. Hvorvidt tilsynene bør fordobles bør utredes nærmere, og en bør blant annet se på hvilke ressurser som kreves. Vi vil imidlertid bemerke at tilsynet også bør styrkes på andre områder enn dette. Vår ekspertgruppe med barn som bor på barnevernsinstitusjon har foreslått en rekke forbedringspunkter for fylkesmennene overfor statens helsetilsyn. Statens helsetilsyn har utarbeidet en veileder for Fylkesmannens samtaler med barn og unge i barnevernsinstitusjoner. Vi mener at primærfokuset bør være å gjøre denne veilederen kjent blant fylkesmennene og styrke deres

kompetanse i å snakke med barn.

Barn må også få mer informasjon fra barneverntjenestene og institusjonene om deres rettigheter og mulighet til å klage. Videre bør fylkesmennene følge opp innfridde klager fra voksne og barn. Det kan ikke være opp til den som har klaget inn et forhold å sørge for at en

får den tjenesten en har krav på. Det bør utvikles faste rutiner på hvordan innfridde klager følges opp.

En annen viktig faktor for å styrke tilsynet i å ivareta barns rettssikkerhet, er at det må innføres mulighet til å føre tilsyn med alle deler av Bufetat. I de tilfellene der det oppstår kritikkverdige forhold i arbeidet til Bufetat, er det nødvendig med tilsyn. Barn som er i kontakt med barnevernet har krav på tjenester både fra det kommunale barnevern og fra Bufetat. Derfor er det viktig at det kan føres tilsyn med begge etatene.

Når det gjelder at en tillitsperson skal være bindeleddet mellom barnet og tilsynsmyndighetene, kan det synes som om det kan bli litt for mange personer som skal være knyttet til barnet som bor på institusjon. Barnet har allerede en saksbehandler, en primærkontakt og personer fra tilsynsmyndigheten som kommer på besøk. Tilbakemeldingene fra barn som vi er i kontakt med, er at det ofte blir vanskelig å forholde seg til så mange personer og vite hvilken rolle den enkelte har. Vi mener at fokuset heller bør være å styrke kompetansen til allerede eksisterende fagpersoner.

Flere bemerkninger

Når det gjelder medvirkning for barn som er under offentlig omsorg, er det flere temaer vi savner, og vi ønsker til slutt å belyse noen av disse.

Barn i fosterhjem

Vi savner for det første et større fokus på de barna som bor i fosterhjem. Når det gjelder barns mulighet til å få oppfylt retten til medvirkning i fosterhjem, er det bekymringsfullt at så mange ikke har en tilsynsfører. Videre får vi mange tilbakemeldinger fra barn i fosterhjem som ikke opplever å ha noen å henvende seg til dersom det er noe de ikke er fornøyd med i hjemmet. Mange opplever ikke å vite hvem tilsynsføreren er, eller om de har en tilsynsfører. Vi får også tilbakemeldinger fra flere om at de får for sjelden besøk av saksbehandleren. Økte ressurser til barneverntjenesten og tilstrekkelig med tilsynsførere kan bidra til at barna oftere får besøk, og har noen å henvende seg til.

Opprinnelige foreldre

For at barn skal få delta aktivt og medvirke i sin egen hverdag når de bor et annet sted enn hos sine opprinnelige foreldre, er det viktig at de ikke bruker all sin energi på å bekymre seg for, og ta ansvar for å ivareta foreldre som er i sorg fordi barnet ikke lenger bor hjemme. Det er viktig at de opprinnelige foreldrene følges opp på en god måte. Barneombudet mener at ivaretagelsen av de opprinnelige foreldrene fortsatt bør være et lovfestet ansvar for barneverntjenesten¹⁷. I tillegg mener vi at familievernkantorene bør komme inn som en rådgivende instans for foreldre i forbindelse med at barn plasseres utenfor hjemmet.

Samvær

I de tilfellene der det ikke er et mål at barn skal flytte tilbake til opprinnelige foreldre, er vi bekymret for at det i dag blir gjennomført for mange samvær som er til skade for barnet. Det gjelder de tilfellene der barnets beste ikke er tilstrekkelig vurdert, for eksempel ved at barnet ikke har fått si sin mening. Barnets beste bør i større grad enn i dag legges til grunn i utmåling av samvær. Barn skal slippe å ha samvær med foreldrene dersom det ikke er til dets

¹⁷ <http://barneombudet.no/brev/2010/opprinneligeforeldre/>

beste.

Tolk

Barneombudet vil bemerke hvor viktig det er at barn som er under offentlig omsorg får tilstrekkelig med informasjon for å få mulighet til å medvirke i sin egen sak. Vi frykter at på grunn av mangel på tolk vil mange barn få et utilstrekkelig tilbud og for lite informasjon. Utilstrekkelige tolketjenester rammer barn både ved at barn benyttes som tolk, og ved at tolketjenester i saker der barn er involvert ikke er gode nok. Vi anbefaler en lovfesting av et forbud mot å bruke barn som tolk i offentlig sektor. Videre mener vi det er viktig med en sentralisering av tolketjenestene i Norge ved hjelp av nasjonale IT-baserte løsninger, ved at nasjonalt tolkeregister også blir et bestillingsregister med mulighet for skjermtolking.

Vennlig hilsen

Reidar Hjermand
barneombud

Thomas Wrigglesworth
rådgiver

Brevet er godkjent elektronisk, og har derfor ingen underskrift.